

МОТИВИ**към проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за енергията от възобновяеми източници**

Проектът на Закон за изменение и допълнение на Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗИД на ЗЕВИ) е разработен с цел транспониране на изискванията на Директива (ЕС) 2018/2001 за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (Директива (ЕС) 2018/2001, Директивата).

Предложените изменения са с оглед осигуряване постигане на установената в Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030 г. национална цел за най-малко 27.09 % дял на енергията от възобновяеми източници (ВИ) в брутното крайно потребление на енергия през 2030 г. и във връзка с определените в рамките на законодателната инициатива "Чиста енергия за всички европейци" принципи, въз основа на които държавите членки колективно трябва да осигурят постигането през 2030 г. на поне 32-процентен дял на енергията от ВИ в брутното крайно потребление на енергия в Съюза.

Срокът за хармонизиране на българското законодателство с изискванията на Директивата беше 30 юни 2021 г. и от страна на Европейската комисия (ЕК) е получено мотивирано становище С(2021)8092 от 02 декември 2021 г. по процедура за нарушение № 2021/0157 за неуведомяване за мерките за пълно транспониране на Директива (ЕС) 2018/2001.

В Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ) се предлагат и промени във връзка с изпълнение на Реформа 4 „Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми източници заедно със сметките за енергия“ и за частичното постигане на целите на Реформа 6 „Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ“ по Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България (ПВУ). От значение за реализацията на Инвестиция 5 „Схема за подпомагане на пилотни проекти за производство на зелен водород и биогаз от компонент „Нисковъглеродна икономика“ от ПВУ са и предложенията за промени в ЗЕВИ, с които се транспонират текстове на Директива (ЕС) 2018/2001, свързани с въвеждане на изисквания за критериите за устойчивост и критерии за намаление на емисиите на парникови газове за газообразните горива от биомаса.

С оглед изпълнение на изискванията, произтичащи от Директивата, в проекта на ЗИД на ЗЕВИ са допълнени правомощията на министъра на околната среда и водите, който съгласно действащия закон разработва и прилага механизъм за надеждно, и независимо одитиране на подаваната информация от икономическите оператори относно изпълнение на изискванията на критериите за устойчивост на биогоривата, и на течните горива от биомаса с изисквания по отношение на газообразните горива и твърдите горива от биомаса. Предвидено е и ново правомощие на министъра на околната среда и водите, свързано с организиране подаването на информация за

сделките и за критериите за устойчивост на газообразните и течните горива от биомаса, използвани в транспорта, включително за техните емисии на парникови газове в рамките на цялостния им жизнен цикъл.

Допълват се правомощията на министъра на земеделието да организира събирането и обобщаването на информация за потенциала, производството и потреблението на суровини от земеделието, животновъдството и горското стопанство освен за биогорива и за производството на газообразни и твърди горива от биомаса, течни горива от биомаса, и биогорива от ново поколение.

Регламентирани са отговорности на Комисията за енергийно и водно регулиране (КЕВР) да изготвя оценка за ефективността на схемите за подпомагане за електрическа енергия от ВИ и тяхното въздействие върху различните групи потребители и върху инвестициите. Оценката се изготвя най-малко веднъж на всеки пет години, като включва и оценка на въздействието на евентуалните промени на схемите за подпомагане. Предвидено е КЕВР да изготвя оценка на регулаторните и административните препятствия пред дългосрочните споразумения за изкупуване на електрическа енергия от ВИ и да предприема мерки за отстраняване на неоснователните препятствия за улесняване изпълнението на подобни споразумения. Оценките се предоставят на министъра на енергетиката и се включват в актуализацията на Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България и докладите за напредъка при неговото изпълнение.

Въвеждат се правомощия на изпълнителния директор на Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР) да организира и поддържа членството на агенцията в Европейската асоциация на издаващите органи (AIB), към която АУЕР се присъедини през 2020 г. със статут на „наблюдател“ за период от една година и понастоящем е стартирала процедура по присъединяването ѝ като пълноправен член на AIB. Пълноправното членство ще осигури възможност за допълнителни приходи от възмездно прехвърляне на гаранции за произход на енергия от ВИ, на производители на електрическа енергия от ВИ, които не получават финансово подпомагане от схеми за подпомагане на производството на енергия от ВИ.

Предвидено е създаване на звена за контакт, които съгласно изискванията на чл. 16 от Директива (ЕС) 2018/2001 предоставят напътствия и улесняват целия административен процес на кандидатстване и издаване на разрешения за реализиране на инвестиция за производство на електрическа енергия от ВИ, като през целия процес от заявителя не се изисква да контактува с повече от едно звено за контакт. В проекта на ЗИД на ЗЕВИ е предвидено общините да изпълняват функциите на звена за контакт, тъй като понастоящем общинските власти имат задължения за издаване на част от разрешителните при изграждане на централи за производство на електрическа енергия от ВИ. Също така, кметовете на общини имат вече вменени задължения по Наредбата за административното обслужване, изготвена на основания чл. 5а от Закона за администрацията, съгласно която административните органи, в т.ч. и общинските администрации са длъжни да организират дейността си по начин, който да осигури обслужването чрез центрове за административно обслужване.

С оглед намаляване на административната тежест със законопроекта е предложено отпадане на необходимостта кметовите на общините да разработват и внасят за приемане от общинските съвети краткосрочни програми за насърчаване използването на енергията от ВИ.

С предложените със заключителна разпоредба на ЗИД на ЗЕВИ промени в Закона за енергетиката (ЗЕ) е предвидено ново правомощие на министъра на енергетиката, който трябва да одобрява планове на топлопреносните предприятия за развитие на районните отоплителни или охладителни системи и превръщането им в ефективни районни отоплителни или охладителни системи в случай, че такива планове бъдат разработени от топлопреносното предприятие.

В законопроекта са регламентирани изискванията относно определянето на националната цел за дял на енергията от ВИ в брутно крайно потребление на енергия, задължителната минимална цел за дял на енергията от ВИ в крайното потребление на енергия в транспорта през 2030 г. и целите за дял на енергията от ВИ в секторите електрическа енергия, топлинна енергия и енергия за охлаждане, и сектор транспорт, както и за изчисляване на дела на енергията от ВИ.

Със ЗИД на ЗЕВИ се въвеждат изисквания по отношение на потребителите на собствена електрическа енергия от ВИ и общностите за възобновяема енергия, които могат да произвеждат, потребяват, съхраняват и продават излишните количества енергия от възобновяеми източници.

При издаването на гаранциите за произход (ГП) на енергията от ВИ се въвежда задължението за прилагане на стандарт CEN-EN 16325 при издаването, прехвърлянето и отмяната на ГП на енергията от ВИ, и се регламентира възможност за издаване на ГП за газ от ВИ, и зелен водород.

За увеличаване използването на енергия от ВИ в сектор транспорт е запазен възприетия вече подход в ЗЕВИ, съгласно който е въведено задължение към лицата, които пускат на пазара течни горива от нефтен произход в транспорта, да предлагат на пазара горива от нефтен произход със съдържание на биокомпонент в определено процентно съотношение, в т.ч. биогорива от ново поколение. Такова задължение е въведено и за крайните разпространители, както и за разпространителите на течни горива от нефтен произход.

В изпълнение на изискванията на Директива (ЕС) 2018/2001 и за изпълнение на целите в сектор транспорт се предвижда увеличаване на използването на биогорива от ново поколение за постигане на най-малко 1 % и 3.5 % дял на биогоривата от ново поколение в крайното потребление на енергия в сектор транспорт през 2025 г. и 2030 г., като от:

- 1 септември 2024 г. се увеличава биогоривото от ново поколение от суровини тип „А“ в горивата за дизелови двигатели;
- 1 март 2025 г. се въвежда задължение за съдържание на биогориво от ново поколение от суровини тип „А“ в горивата за бензинови двигатели.

Извършени са промени в критериите за устойчивост и за намаление на емисиите на ПГ по отношение на биогоривата и течните горива от биомаса, и се въвеждат критерии за устойчивост и за намаление на емисиите на парниковите газове и за газообразните и твърдите горива от биомаса.

В съответствие с разпоредбите на Директива (ЕО) 2018/2001 са завишени критериите за устойчивост и за намаление на емисиите на парникови газове и е разширен обхвата на горивата от биомаса, за които се прилагат.

Предлагат се и промени в ЗЕВИ, с които се възприема новата използвана терминология в Директива (ЕС) 2018/2001.

Със законопроекта е предложено отпадане на подпомагането на енергийни обекти за производство на електрическа енергия от ВИ по чл. 24, т. 1 от ЗЕВИ, от които електрическа енергия се изкупува по преференциални цени и дългосрочни договори. Посоченото подпомагане е държавна помощ по Схема SA.44840 (2016/NN) и съгласно Решението на ЕК, продължителността на мярката за държавна помощ изтича на 31 декември 2021 г.

С оглед увеличаване използването на енергия от ВИ в районните отоплителни и охладителни системи са предложени промени в ЗЕ чрез заключителна разпоредба на ЗИД на ЗЕВИ, съгласно които е дадена възможност на клиентите на районни отоплителни или охладителни системи, които не са ефективни или няма да станат такива системи до 31 декември 2025 г. въз основа на одобрен от министъра на енергетиката план, да прекратят или изменят договора, когато сами ще осигуряват за имотите си топлинна енергия или енергия за охлаждане от ВИ. Възприета е възможността по чл. 24 от Директивата за прилагане на мерки за постепенно увеличаване на дела на енергията от ВИ и от отпадна топлина и студ с поне един процентен пункт средно годишно.

Със ЗИД на ЗЕВИ се предлага изпълнение на Реформа 4 и изпълнение на Реформа 6 от ПВУ, а именно:

- Реформа 4 „Механизъм за финансиране на проекти за енергийна ефективност и ВИ заедно със сметките за енергия“ (C4.R4);

В заключителна разпоредба на ЗИД на ЗЕВИ са предложени допълнения в Закона за енергийната ефективност. Регламентирани са възможности за събиране на задълженията за предоставените енергийноефективни услуги на крайни клиенти от доставчика им на енергия или природен газ със сметките за тези доставки.

- Реформа 6 „Стимулиране на производството на електроенергия от ВЕИ“ (C4.R6).

Предвидено е облекчаване на процедурите по присъединяване за производители на електрическа енергия от ВИ с обща инсталирана мощност до 1 MW, като са намалени сроковете за извършване на проучване и издаване на становище за условията и начина за присъединяване.

Със законопроекта отпада необходимостта от сключване на предварителен договор за присъединяване за всички енергийни обекти, използващи ВИ.

В случай, че за присъединяването на енергиен обект е необходимо освен изграждането на съоръжения за присъединяване да се извършат и инвестиционни дейности за разширение и реконструкция на електропреносната или съответната електроразпределителна мрежа до мястото на присъединяване и това е посочено в становището за условията и начина за присъединяване да се сключи договор за присъединяване преди издаване на разрешение за строеж на енергийния обект. Договорът за присъединяване се сключва въз основа на издадено становище и виза за проектиране, като лицето, подало искането за присъединяване, заплаща авансово част от цената за присъединяване или представя банкова гаранция.

Също така е определен не по-дълъг от 6 месеца срок от датата на заявление пред съответния оператор на електрическа мрежа за извършване на приемни изпитания за доказване завършване изграждането на енергийния обект по реда на Закона за устройство на територията (ЗУТ), за енергийните обекти за производство на електрическа енергия, който съгласно ЗУТ подлежат на въвеждане в експлоатация.

Със ЗИД на ЗЕВИ се предложени изменения в чл. 116 и чл. 117 на ЗЕ, с които се предоставя възможност на оператора на преносната мрежа, при поискване от лицето заявило присъединяване, да предложи временна схема на присъединяване на цялата или на част от заявената мощност, когато за целта на присъединяването на обекта следва да се извърши реконструкция и развитие на мрежата. Тази схема се прилага при риск от претоварване на елементи от преносната мрежа при присъединяване на новата мощност, ограничена е до извършване на промените в електропреносната мрежа и е обвързана със съгласието на собственика на обекта. Производителите и клиентите ще имат възможност да изберат дали да се присъединят след извършване на съответните промени в мрежата или да се възползват от предложената временна схема на присъединяване, като се съгласяват да присъединят част от заявената мощност и/или намалят производството и/или потреблението си в ситуации на претоварване на системата.

В законопроекта са предвидени контролни правомощия на КЕВР, свързани със спазване на сроковете по процедурите за присъединяване на производители на електрическа енергия от ВИ. Във връзка с това правомощие на КЕВР е предвидена и административно наказателна разпоредба за налагане на санкции при констатирани нарушения на сроковете по процедурите за присъединяване и предизвикани необосновани забавяния.

За изпълнение на Реформа 6 е въведено задължение към министъра на околната среда и водите, който съвместно с министъра на енергетиката следва да разработи План за определяне на една или повече предпочитани зони на сушата и в морето и подходящи за всяка зона технологии за производство на енергия от възобновяеми източници.

С оглед изпълнение на препоръки на ЕК във връзка с процедура по нотификация на схема за държавна помощ SA.51542 (2018/NN) - Промени в схемата за подпомагане

на производството от ВЕИ в България и бележки по одобрената с Решение от 2016 г. на Европейската комисия Схема за държавна помощ SA.44840 (2016/NN) - Подпомагане на производството на енергия от възобновяеми източници в България в областта на производството на електрическа енергия от ВИ са предложени промени в ЗЕВИ и ЗЕ, които да позволят осъществяване на контрол и предприемане на необходимите действия по изпълнение на изискванията за предоставяне на държавната помощ към получателите.

Предложените с проекта на ЗИД на ЗЕВИ промени са от съществено значение за изпълнение на Реформа 4 и Реформа 6 от ПВУ, със срок на изпълнение до четвърто тримесечие на 2022 г. Въвеждането на критериите за устойчивост и за намаление на емисиите на парникови газове за газообразните горива от биомаса е фактор за навременното структуриране на Инвестиция 5 от ПВУ. Налице е необходимост от провеждане на обществени консултации и съгласуване на законопроекта при спешни обстоятелства, за да бъдат създадени условия за приемането му възможно най-скоро от новоизбраното 48-о Народно събрание. С оглед на изложеното и на основание чл. 26, ал. 4 от Закона за нормативните актове срокът за провеждане на обществени консултации е 14 дни.